אישים באגרות הראי"ה

הרב אהרן שמחה בלומנטל

איש ירושלים, מחבר החוברת "דת ישראל ותעודתו" ליפנים, ולימים מנהל לשכת בית היתומים "ציון בלומנטל" בניו יורק · שנות חייו אינן ידועות לנו

2 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

הרב אהרן שמחה בלומנטל היה איש ירושלים, אחיו של הרב אברהם יוחנן בלומנטל, שייסד בשנת 1917 את בית היתומים "ציון בלומנטל" בירושלים. הרב קוק היה נשיא המוסד. הרב אהרן שמחה ניהל בניו יורק את לשכת בית היתומים, ובמשך עשרות שנים פעל לביסוסו הכלכלי. הוא גם ההדיר מהדורה של הספר "תומר דבורה". שנות חייו לא מצאנו.

הרב קוק על הרב אהרן שמחה בלומנטל

בסיוון תרע"ג (1913) כתב לו הרב קוק על החוברת "דת ישראל", שחיבר בשביל היפנים. הרב קוק שמח בחוברת, ותוכנה וסגנונה רצויים, אבל כמו שהיא אינה מתאימה למטרתה: לעם רחוק צריך להבחין בין מה שכתוב בתורה לבין מסורת חז"ל; "חכמת הנפש" של וייזל אינה חידוש לעם משכיל כמו היפנים; ואסור לדבר בעלבון על מייסדי דתות, אלא רק על היתרון של תורת ה', "והשלילה מאליה באה" (כרך ב', אגרת תקנז).

באדר תרע"ד (1914) קרא הרב קוק את החוברת המתוקנת, "דת ישראל ותעודתו", ולא התנגד לתרגומה לאנגלית בשביל יפן: העם היפני, "הנאור והחפשי", ראוי להביט על אור ישראל בעיניים בהירות יותר מעמים ששנאת ישראל הרעילה את חייהם. אבל ביקש להסיר מן הפתיחה את הדברים "המורידים את הודאות האמונית למדרגה של השערה" (כרך ב', אגרת תרסט).

האגרות

כרך ב', אגרת תקנז: בכ"ח בסיוון תרע"ג, מיפו: החוברת "דת ישראל" ליפנים רצויה ברוחה, אבל אינה מתאימה כמו שהיא, משלושה טעמים.

"אנחנו צריכים לדבר רק על היתרון הקדוש העליון של תורת ד', והשלילה מאליה באה"

כרך ב', אגרת תרסט: בה' באדר תרע"ד, מיפו: הסכמה לתרגום החוברת לאנגלית בשביל יפן, אבל יש להסיר מן הפתיחה את הורדת הוודאות האמונית לדרגת השערה.

"זה העם הנאור והחפשי, המקיץ משנת התרדמה הארוכה שלו, בכחות רעננים"

נוסח האגרות – עם ביאור

2 האגרות שבהן נזכר הרב אהרן שמחה בלומנטל, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה.

הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תקנז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ח סיון תרע"ג - יפו **נמען:** אהרן שמחה בלומנטל

החוברת 'דת ישראלי', שנועדה ליפנים, משמחת את הרב קוק ורוחה רצויה, אבל אינה מתאימה כמו שהיא. לעם רחוק יש להבחין בין המפורש בתורה למסורת. 'יחכמת הנפש' של וייזל אינה חידוש לעם משכיל, וחלקה התיישן. ואסור לדבר בעלבון על מייסדי דתות; צריך להבליט את היתרון של תורת ה', 'והשלילה מאליה באה'.

עיקרי הדברים

- 'ספרו בגויים את כבודו'.
- להבחין בין כתוב למסורת.
- בלי עלבון לדתות אחרות.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ח סיון תרע"ג[4].

לכ'[5] הרה"ח[6] היקר מר אהרן שמחה בלומנטהאל נ"י[7], שלו'[8].

החוברת "דת ישראל" מעשי ידי כבודו, השביעה אותי נחת. תוכנה וסגנונה רצויים הם ומכוונים לחבב את התורה ואמונת אומן. יוכל כבודו להשתמש בה בתור כח מעורר פנימי, שראוי לנו לגשת לעבודה זו של "ספרו בגויים את כבודו" [תהלים צו, ג] מאמרו יהיה לזה מעין דוגמא אבל הוא כמו שהוא אי אפשר שיתאים למטרתו הרצויה מכמה טעמים, שקצתם אבאר לכ' בקצרה:

א) אי"א[9] לבא לאומה רחוקה, במובן הרוחני, כי"א[10] במה שכתוב מפורש, ולא בד' אגדה ומסורת חז"ל[11], כי"א כשמפרידים הדברים ומבארים, זה כתוב בתורה, והמסורת של האומה מודיעה כך וכך, וכ'[12] עירב בכמה מקומות ענינים מקובלים עם ענינים מפורשים.

ב) חכמת הנפש של ויזל, [תורת הנפש של נפתלי הירץ וייזל, ממשכילי ברלין] שהרחיב בה כ'[13], אין בה חידוש כלפי עם משכיל כהיפנים, [כיפנים] וגם היא כבר לקויה בזקנה, [כבר נחלשה ונתיישנה] בכמה עיקרים, לפי המדע החדש.

ג) אי-אפשר להושיט תוכן דתי עליון לעם זה, בביטויים של עלבון על מיסדי דתות, יהיו מי שיהיו. אנחנו צריכים לדבר רק על היתרון הקדוש העליון של תורת ד', והשלילה מאליה באה.

ישנם עוד דברים להעיר, וא"א[14] כעת להאריך.

אחתום בברכה וכבוד,

הק' אברהם יצחק ה"ק

1. ב"ה - ברוך השם

2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ג - השנה תרע"ג (1912/1913)
5. לכ' - לכבוד
6. הרה"ח - הרב החסיד
7. נ"י - נרו יאיר
8. שלו' - שלום
9. א"א - אי אפשר
10. כ"א - כי אם
11. חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
12. וכ' - וכבוד
13. כ' - כבוד
14. וא"א - ואי אפשר

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרסט

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' אדר תרע"ד - יפו **נמען:** הרב אהרן שמחה בלומנטל

על 'דת ישראל ותעודתו' ותרגומו לאנגלית בשביל יפן: העם היפני 'הנאור והחופשי' ראוי להביט באור ישראל בעיניים בהירות מעמים שנשטפו בשנאת ישראל. אבל יש להסיר מהפתיחה את הורדת הוודאות האמונית לדרגת השערה; זו הבנת ההשכלה האירופית ולא 'הכרה חיה'.

עיקרי הדברים

- תרגום ליפנים.
- בלי הורדת האמונה להשערה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ה' אדר תרע"ד[4]

כ'[5] הרב הגדול בתו"י[6] מו"ה[7] אהרן שמחה בלומנטהאל נ"י[8].

עברתי על פני מחברתו הנכבדה, נקובת השם "דת ישראל ותעודתו", ומצאתי ממנה קורת-רוח. ולא אפליג את הרעיון, שכבודו חושב להעתיקה אנגלית, כדי לתן מהלכים לרעיונותיה בארץ יפן. זה העם הנאור והחפשי, המקיץ משנת התרדמה הארוכה שלו, בכחות רעננים, הוא באמת ראוי להביט על המאור הישראלי מתוך עינים יותר בהירות, מעמים אחרים שהזיה ושנאת-ישראל בחטיבה אחת ארסו את חייהם הרוחניים. מפורש אמצא להניא את כבודו מדברי הפתיחה, המורידים את הודאות האמונית למדרגה של השערה. זאת היא ההבנה של ההשכלה האירופית, ולא הכרה חיה הראויה להמסר מישראל לעם מתנער לתחיה. "הללו את ד' כל גויים [תהלים קיז] שבחוהו כל האומים, כי גבר עלינו חסדו ואמת-ד' לעולם, הללויה", יהי ד' עמו, ותחזקנה ידיו לקדש שם ד' אלהי ישראל ושם ישראל עם קרובו.

ידי"ע

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. כ' - כבוד
6. בתו"י - בתורה ויראה
7. מו"ה - מורנו הרב
8. נ"י - נרו יאיר